

Jubilejni 40. Slovenski glasbeni dnevi s središčno temo radijskih prenosov

pod drobnogledom Ane Sodja in Lee Brinovec

Radio je skupaj z nekaterimi drugimi osrednjimi glasbenimi institucijami tudi danes ključni dejavnik pri oblikovanju in ohranjanju slovenske glasbene ter širše kulturne zavesti.

Dr. Jernej Weiss

Rdeča nit jubilejnih 40. Slovenskih glasbenih dnevor je bil klasični radio, saj so organizatorji želeli obeležiti 100. obletnico prvega neposrednega radijskega prenosa umetnostne glasbe na Slovenskem. Vodja **dr. Jernej Weiss** se je teme domislil ob prebiranju časnika *Jutro*, v katerem je naletel na zapis, da je Radio Ljubljana (natančneje Marij Osana – takrat eden najvidnejših tehničnih inovatorjev) leta 1926 poskusno izvedel prenos radiokonzerta. Radio je sicer redno pričel oddajati dve leti pozneje, a je Osanov poskus še posebej dragocen, kajti po radiu je pri nas prvič v živo zazvenela klasična glasba. Pri izvedbi je sodeloval godalni kvartet članov Orkestralnega društva Glasbene matice, ki je zaigral novo skladbo Saše Šantla. Zanimivo je, da so poslušalci ta koncert lahko spremljali še v krajih, 70 kilometrov oddaljenih od Ljubljane, kar je za tisti čas pomenilo velik tehnični dosežek.

Raznolikost festivalskega programa

V času Slovenskih glasbenih dnevor se je zvrstilo več dogodkov. Na voljo je bila razstava *Tihi pogled na Ars*; med 17. in 23. aprilom pa so udeleženci med drugim lahko obiskali še: *Noč slovenskih skladateljev* (s predstavitev najnovejših slovenskih glasb), *Radijske poslušalnice* (dopoldanske razprave in predstavitve slovenske glasbene umetnosti, radijskih praks ter ustvarjalnih projektov), *Koncertni atelje Društva slovenskih skladateljev* (ki v večeru sodobne komorne glasbe združuje vrhunske slovenske ustvarjalce), *koncert samospetov*, kjer sta sopranistka Štefica Grasselli in pianistka Irena Zajec oživili spomin na prvo slovensko mednarodno priznana pevko in tudi prvo redno pevko radijskih prenosov med obema vojnama Pavlo Lovše. *Nevidne niti* je bil zanimiv orgelski recital priznane umetnice Polone Gantar, ki je s premišljenim izborom skladb opozorila na »prepletene in pogosto pozabljene povezave med slovenskim orgelskim ustvarjanjem, dunajsko tradicijo in zgodnjimi radijskimi prenosi,

ki so v 30. letih prejšnjega stoletja združevali sakralni in profani prostor«. Tradicionalni mednarodni muzikološki simpozij, kar je tudi posebnost tega festivala, je bil letos ubran na že omenjeno temo radia in prenosa umetniške glasbe.

Jubilejni dnevi so s Festivalom Ljubljana znova povezali več partnerjev, poleg RTV Slovenija še opero SNG Maribor, Glasbeno matico Ljubljana, Društvo slovenskih skladateljev in Akademijo za glasbo.

Muzikološki simpozij na radijsko temo

Kot vsako leto je tudi letos na muzikološkem simpoziju sodelovala pestra mednarodna zasedba uglednih referentov. Med predavatelji velja posebej omeniti prof. dr. Chrisa Marshalla, nekdanjega sodelavca BBC-jevega Tretjega programa in producenta slovitega poletnega glasbenega festivala Proms v Veliki Britaniji. Na simpoziju je predstavil svoje delo na radiu in spregovoril o naročilu skladbe *Baca Nine Šenk*, ki je bila leta 2018 izvedena v okviru tega festivala. Simpozij je poleg Viteške dvorane Križank gostila tudi Akademija za glasbo, ki je prepoznala njegovo vrednost ter študentom omogoča neposredno vključenost in povezovanje z muzikologi.

Dr. Jernej Weiss je še dodal, da smo lahko ponosni, saj muzikološki simpozij v okviru Slovenskih glasbenih dnevor sodi med najdlje trajajoče muzikološke konference v tem delu Evrope. Doslej smo bili deležni skoraj 900 znanstvenih člankov, ki so objavljeni v reviji *Studia musicologica Labacensia*.

V tej reportaži ni bilo mogoče zajeti vseh dogodkov Slovenskih glasbenih dnevor, velja pa izpostaviti tri koncertna doživetja in glasbene poslušalnice.

Pesmi, ki so premagale čas – osrednji dogodek letošnjega festivala

Koncert je 21. aprila 2026 v Unionski dvorani v Ljubljani osvežil spomin na dva izjemna dokumenta slovenske glasbene in radijske dediščine, posnetka dveh koncertov – koncerta zbora Trboveljski slavček iz leta 1938 in koncerta Akademskega pevskega zbora iz leta 1941.

Spored, sestavljen iz enajstih glasbenih točk oziroma trinajstih pesmi, so predstavili trije slovenski zbori: Mladinski pevski zbor RTV Slovenija pod vodstvom Alenke Podpečan, pevci Akademskega

Fotografije:

- 1 Pesmi, ki so premagale čas; fotografija: Darja Štravs Tisu
- 2 Poklon skladatelju; fotografija: Darja Štravs Tisu
- 3 Rudi Omota; vir: Zapuščina Emilije Soklič v lasti Petra Sokliča

pevskega zbora Tone Tomšič Univerze v Ljubljani pod vodstvom Rahele Durič ter moški del Zbora Slovenske filharmonije in nekdanji pevci APZ Tone Tomšič pod vodstvom Sebastjana Vrhovnika. Scenarij prireditve je pripravila glasbena urednica Brigita Rovšek, režiser je bil Klemen Markovčič, moderator koncerta Renato Horvat. Ob predstavitvi zbora smo slišali, zakaj je pomembno, da imamo v arhivu shranjena zgodovinska posnetka omenjenih zborov. Bila sta namreč dva najboljša slovenska zbora pred drugo svetovno vojno, ki sta v svojem času slovela po vsej tedanji širši domovini Jugoslaviji in tudi prek njenih meja. Zbor **Trboveljski slavček** je osnoval **August Šuligoj**, ki je okrog sebe zbral otroke rudarjev s čudovitimi glasovi in zanje tudi skrbel. S petjem je skušal otrokom vsaj malo olajšati težke čase. Z odličnim pedagoškim pristopom in glasbenim znanjem je omogočil hiter glasbeni napredek otrok in kmalu so postali vrhunski zbor. Na Prvem mednarodnem kongresu za glasbeno vzgojo leta 1936 v Pragi je bil zbor razglašen za najboljšega na svetu in ta prepoznavnost v Evropi jim je omogočila, da so 10. marca 1938 nastopili v neposrednem prenosu Radia Ljubljana za šolski radio American School of the Air v Ameriki. Posnetek je nato našel Joe Valenčič, ameriški Slovenec in zgodovinar, in ga leta 2004 predal Radiu Slovenija. Na njem je zbor za šole v Ameriki predstavljal Jugoslavijo in v svoj program uvrstil tako slovenske ljudske kot pesmi jugoslovanskih skladateljev.

Trboveljski slavček se je celo pripravljal na trimesečno turnejo, a je nadaljnje uspehe žal preprečila vojna. Zadnjič je nastopil prav na opisanem dogodku, tik pred priključitvijo Avstrije k Tretjemu rajhu. Posnetek zbora je njegova edina zapuščina, kajti arhiv so uničili Nemci, pa tudi peščica ohranjenih Šuligojevih partitur je zaradi vlage v slabem stanju.

Slavčki so s svojim uspehom povzročili kakovostni in številčni val zborov in s tem tudi novih naročil del skladateljem, kar je pripomoglo k dvigu ravni slovenskega petja, v kateri lahko uživamo še danes.

Pred drugo svetovno vojno pa je bil na vrhuncu svoje moči še en slovenski zborovski sestav – **Akademski pevski zbor**, ki ga je vodil **France Marolt**. Njihovi letni koncerti so bili pravi praznik za poslušalce in tako je bilo tudi 12. decembra leta 1941 v dvorani hotela Union. Koncert je bil še toliko bolj poseben, saj je Ljubljano takrat zasedel italijanski okupator in je bilo vsako delovanje Slovencev strogo nadzorovano. France Marolt se je s premišljeno izbiro pesmi o naravi in ljubezni pametno izognil cenzuri, ki ni pomislila na domoljuben pomen besedil in moč glasbene interpretacije. Pevski zbor in polna dvorana narodnozavednih Slovencev sta na tem koncertu napovedala boj proti tuji nadoblasti s pomočjo kulture.

Sedem od sedemnajstih zapetih pesmi se je ujelo na skrivno namješčen snemalnik. Zahvala za drzno in iznajdljivo potezo – sne-

manje v delikatnih časih – gre **Rudiju Omoti**, ki je mikrofona skril v lestenece na stropu dvorane. Že tako prekratek snemalni trak, ki ga je imel na voljo, je domiselno prerezal na dvoje, s čimer mu je uspelo posneti slabo polovico koncerta. Med vsemi pesmimi je bila (tako tedaj kot sedaj) vrhunec večera izvedba *Lipe*. Interpretacija pesmi je slovensko občinstvo zelo ganila in v njem sprožila upor proti tujim oblastnikom (to se sliši tudi na originalnem posnetku, saj v dvorani prav završi). Naslednji dan so oblasti zbor razpustile, a po zaslugi Omotovega posnetka in v čast Maroltu interpretacija *Lipe* še danes ostaja enaka na vseh koncertih. Rudi Omota je posneti trak izročil prijateljici in sodelavki Emiliji Soklič, ki ga je 9. februarja 2023 podarila RTV Slovenija. Trak so nato odnesli v studio v Bologni, kjer so ga digitalno restavrirali. Restavrirano različico smo slišali tudi na aprilskem koncertu, izšla pa je tudi na digitalni zgoščenki. Naslednji korak je vpis posnetka koncerta Maroltovega zbora na Unescov seznam nesnovne kulturne dediščine.

Za konec koncerta so vsi nastopajoči večera in tudi tisti s posnetka skupaj z občinstvom še enkrat zapeli čustveno *Lipo*, pesem o domovini in ljudeh.

Pesmi, ki smo jih slišali na aprilskem koncertu, so zares premagale čas – so pomembni zgodovinski spomeniki, pohvala odličnim slovenskim glasbenikom in odraz naroda, ki se ne želi ukloniti. Hkrati sta zvočna posnetka zaradi časa svojega nastanka in okoliščin prikaz napredne in visoke tehnične dovršenosti, iznajdljivosti in uspeha posameznikov. Aprilski koncert je pesmi spoštljivo predstavil in jih prikazal kot glasnike slovenske kulture nekoč in danes.

Ana Sodja

Poklon skladatelju Janezu Matičiču za uvod v jubilejni festival

Sedemnajstega aprila, na dan obletnice Matičičeve smrti, je Dvorana Ondine Otta v SNG Maribor postala prizorišče posebnega glasbenega poklona. Otvoritveni koncert, posvečen skladatelju Janezu Matičiču, je združil dve njegovi deli – *Koncert za klavir in orkester št. 1* in *Simfonijo št. 1* – v izvedbi Simfoničnega orkestra SNG Maribor pod taktirko Simona Krečiča, s pianistko Lovorko Nemeš Dular kot solistko.

Že v prvem delu večera je Lovorka Nemeš Dular pustila neizbrisen vtis. Njena igra – odločna, jasno artikulirana in mestoma rapsodična – je zahtevno delo obvladovala z izjemno virtuosno tehniko. Orkester ji je bil enakovreden partner: podpiral jo je, ji pariral in se z njo zapletel v pravi dramatični dialog, ki so ga s posebno energijo podčrtala tolkala.